

ЗМІСТОВНО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДИЗАЙНЕРІВ У ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Ткачук В. І., ст.викладач кафедри „Дизайн”

Херсонський національний технічний університет

Анотація. Автор аналізує матеріал розповсюдження творчих форм на основі актуальних проблем розвитку фахового і естетичного виховання молодих спеціалістів.

Ключові слова: оптимізація змісту і організації підготовки дизайнерів.

Аннотация. Ткачук В. И. **Содержательно-методические особенности подготовки дизайнеров в техническом университете.** Автор делает анализ материала распространения творческих форм на основании актуальных проблем развития профессионального и эстетического воспитания молодых специалистов.

Ключевые слова: оптимизация содержания и организации подготовки дизайнеров.

The summary. Tkachuk V.I. **Substantial - methodical features of preparation of designers at technical university.** The author tries to analyze the material spreading of creative on the base of actual problems of the development of the forms and methods of the professional, aesthetic bringing-up of the young specialists.

Key words: optimistic contents and organization training designers.

Постановка проблеми. Вихідною позицією для пояснення суті змістовно-методичних особливостей професійної підготовки, які впливають на процес оптимізації змісту і організації підготовки дизайнерів, послужила для нас концепція особистісного (суб’єктивного) відношення до професії, розроблена Інститутом професійного самовизначення молоді РАО. При характеристиці відношень людина-професія, як правило, використовують термін пристосування. Цим підкреслюється, що людина не тільки вибирає професію, яка відповідає її особливостям, але і узгоджує із суспільними і особисті потребами (можливості).

Аналіз останніх досліджень. Попередні теоретичні дослідження показали, що в організації підготовки молодих спеціалістів є процес входження їх в професійну діяльність, в нові умови навчання і праці, в новий колектив; досягнення ними відповідності між професійними намірами, особистими якостями і вимогами діяльності, яку вибираємо. Підготовку дизайнерів можна було б обмежити вивченням першооснов виробництва, тобто придбанням знань, умінь, навиків, необхідних для праці на певному робочому місці. Але повна підготовка – це не тільки знання системи виробництва і придбання професійних навиків і умінь. Необхідно, щоб молодий спеціаліст влився в нове середовище не тільки на професійному рівні, але і у своїй праці відображав буття в часі і просторі (особистості, спільнот, етносів, історичних культур, формацій, цивілізацій), приймав активну участь в житті творчого колективу, творчості міста, області, країни, що дозволить йому відчувати себе суб’єктом праці даного творчого середовища. Для цього йому необхідно не тільки оволодіти професійними знаннями, уміннями, навичками, адаптуватись до умов професійної діяльності, але ввійти в контакт з новими людьми, налагодити зв’язок з творчим колективом, прийняти його моральні норми і цінності, розкрити для себе зміст багатьох подій і фактів творчого життя, усвідомити суспільну значимість творчої діяльності професії, виробництва.

Фактично вхід в самостійну діяльність – це кінцева ступінь організації підготовки дизайнерів, а початок її в вузі, коли перед студентом повстає проблема вибору тем, пластики, матеріалу, форм, закономірностей, коли він повинен знати сутність проблеми, уміти вирішувати її практично, володіти гнучкістю метода. Цей процес не може не супроводжуватися впливом різнобічних чинників. Методом інтеграції ми виділяємо наступні групи особливостей професійної підготовки дизайнерів:

1. Особливості дидактичної підготовки, до яких входять об'єм знань про професію дизайнер, які необхідні для ремісничої майстерні (1-3 чол.), цеху (до 10 чол.), підприємства (50 чол. і більше), відповідні знання, уміння і навички.

2. Особливості інтенсифікації позитивної мотивації (яка впливає на формування стійкої зацікавленості до праці дизайнера; вироблення певної установки і готовості працювати на робочих місцях, схильності і прагнення реалізувати себе в професійній і соціально-побутовій сферах життєдіяльності).

3. Особливості морально-психологічної підготовки, яка забезпечує формування емоційно-морального відношення до праці дизайнера.

4. Особливості практично-реальної реалізації, яка сприяє успішному входженню в професійну творчу діяльність.

Розглядаючи в комплексі дані особливості, ми ставимо своїм **завданням визначити функціональну роль вузу і виробничого оточення** в реалізації кожної з них. Так, перша група особливостей (дидактичної забезпеченості) включає знання, первісні вміння і навички по професії дизайнера, характерні для типових ремісничих майстерень; друга група особливостей (інтенсифікація позитивної мотивації) виходить за межі вузу і виробництва, має більш широку соціальну, професійну, морально-емоційну основу. Особливості морально-психологічної підготовки, об'єднаних в третю групу, направлені на створення емоційно-моральної прихильності (притягування) професії дизайнера – забезпечуються фоном загального соціально-економічного розвитку суспільства, регіону, галузі. Об'єктивні умови емоційно-моральної цінності професії „Дизайн“ реалізуються в кожному конкретному випадку через суб'єктивні реакції; відношення в сім'ї до професії дизайнера; перспективами професійного росту спеціаліста; забезпеченням соціально-побутовим і культурним благополуччям і т.д. Четверта група особливостей – практично-дійова (діяльна) реалізація – направлена на забезпечення успішності організації підготовки дизайнерів у навчанні, на виробництві і вирішує вимоги кадрової політики.

Таким чином, формування структури особливостей готовності працювати на конкретному робочому місці (розробка проектів, макетування, декорування) з конкретним матеріалом і технологією забезпечує у студентів взаємодією вузу і культурних закладів міста, вузу і підприємств, керівники яких зацікавлені в цій взаємодії. Передумовою до такого творчого союзу – „університет – підприємство” – є рішення цими суспільними організаціями завдань, поставлених як перед вузом в галузі підготовки дизайнерів, так і перед самим підприємством.

На протязі останніх років, розвиваючи і удосконалюючи співпрацю вузу і виробництва, з великої чисельності напрямків, які передбачають вплив багатьох особливостей на процес організації підготовки дизайнерів, експериментальним

шляхом виявлено, що найбільш ефективними є наступні:

1. Забезпечення екскурсій в підприємства, художні майстерні, музеї, виставочні зали; виступи перед студентами живописців, скульпторів, мистецтвознавців, дизайнерів.

2. Проведення на основних ділянках підприємств виробничої практики студентів, обладнаних для них спеціальних робочих місць, виділення досвідчених наставників; забезпечення всім необхідним обладнанням, інструментом, матеріалом; створення відповідно санітарно-гігієнічних норм і умов безпеки праці.

3. Організація творчих лабораторій студентів у вузі, безпосередньо на підприємстві.

4. Залучення студентів до суспільно-трудової діяльності вузу, підприємства, міста, регіону, країни.

5. Сумісна (спільна) праця студентів, творчих організацій і створення інформаційного фонду, де зосереджена основна інформація по професії дизайнер, відомих дизайнерів міста, регіону, країни, випускників вузів і т.д.

6. Надання допомоги зі сторони підприємств, спілки художників, спілки дизайнерів, творчих майстерень, музеїв вузу в укріпленні матеріально-технічної бази, надання часу і місця для проведення виставок, конференцій.

7. Участь в симпозиумах, фестивалях, конференціях, виставках, телебаченні, радіо, Інтернеті.

Зауважимо, що відмічені тут особливості, які володіють значними можливостями організації підготовки дизайнерів, в масовій практиці не знаходять широкого застосування, так як їх реалізація супроводиться для робітників вузу значними труднощами. Даний факт зумовив необхідність створення комплексних планів підготовки студентів до творчої праці в матеріальному виробництві скоординованих всіма соціальними, педагогічними і виробничими структурами підприємств, цехів, творчих майстерень і спілок міста Херсону.

В зв'язку з цим перевага віддається організації учебного процесу у взаємозв'язку з виробництвом, творчими майстернями і спілками, направлених на реалізацію раціональної організації підготовки дизайнерів до творчого життя у виробничому середовищі до суспільного середовища і навпаки. Для цього створюються плани підготовки до професії „Дизайн“, які передбачають послідовність дій для досягнення мети вибору. Для кожного студента такий план має свої особливості, але основні складові його єдині: систематична інформаційність про вибраний напрямок освіти; розвиток самопізнання і самооцінки, уміння співвіднести якість особистості з вимогами напрямку освіти, який вибираємо; вибір самостійного рішення шляху продовження освіти.

Важливою умовою організації підготовки дизайнерів є система підготовки „гнучкого спеціаліста“, ціль якої – швидко реагувати на зміни законів ринку при наявності критичності мислення, гнучкості метода, мобільності знань.

З цією метою в місті Херсоні між ХНТУ, виробництвами, музеями, творчими майстернями, спілками розроблені положення підвищення якості підготовки спеціалістів за рахунок максимального наближення учебного процесу потребам підприємства: інтеграції педагогічної, наукової і виробничої діяльності,

послідовної систематичної праці з майбутніми спеціалістами, з початку навчальної і професійної підготовки аж до атестації молодих спеціалістів.

Головним завданням направленої (цільової) підготовки є забезпечення кваліфікаційними спеціалістами, які пройшли навчання з урахуванням специфіки майбутньої діяльності і готовими виконувати роботу на конкретній посаді на конкретному робочому місці.

Для посилення моральних основ підготовки дизайнерів до професійної праці в умовах соціально-педагогічного комплексу „університет-місто” важливе значення приділяється принципам, якими керуються як студенти, так і наставники:

1. Підготовка дизайнерів проходить з успіхом в системі вузу і підприємства, якщо молодь безпосередньо залучається до вирішення їх же реальних проблем.
2. Навчання без практики не може сформувати професіонала.
3. В підготовці дизайнерів вирішальна роль належить творчості, умінням вирішувати нестандартні проблемні ситуації.

Одним із чинників, який забезпечує організацію підготовки дизайнерів у вузі і заслуговує уваги, з точки зору можливості використання його, є досвід складання оптимальних програм для кожного майбутнього спеціаліста. В університеті і базовому підприємстві прийнято, що наставник і студенти самі розробляють програми, які допомагають майбутнім дизайнерам в пристосуванні до умов виробництва, цеха, майстерні. При цьому програма ураховує всі чотири групи особливостей в їх визначеному взаємозв'язку.

Розробці прогностичному моделюванню багаторівневої підготовки дизайнерів в системі технічного університету передував проведений нами аналіз практичного досвіду вирішення даної проблеми у вузах України, в результаті якого виявились основні недоліки, як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру:

1. Невідповідність між знаннями та способами дії і новими вимогами.
2. Нештучне створення ситуацій, в яких студентам з різноманітних знань чи способів дії потрібно вибрати необхідні.
3. Пошук шляхів використання наявних знань і способів дії у принципово нових умовах.
4. Наявність протиріч між теоретично можливим шляхом розв'язання задачі та його практичною нездійсненністю або недоцільністю.
5. Невідповідність між конкретним технічним об'єктом і його схематичним зображенням.
6. Виникнення ускладнень під впливом „психологічного бар'єру” попереднього досвіду.
7. Невідповідність між створеним образом дії та практичним її виконанням.
8. Наявність протиріч суджень.
9. Слабо відпрацьована система інформування можливостей учбово-виховного процесу для ознайомлення студентів з творчою можливістю змісту професії „Дизайн”, її вимогами, гнучкістю в умовах сучасного ринку, довідково-інформаційними джерелами (мистецтвознавчі матеріали, засоби інформації – радіо, друк, Інтернет та інше), потребами у спеціалістах регіону, міста, підприємств.

10. В системі вищої освіти за спеціальністю „Дизайн”, не передбачено забезпечення спадкоємності (послідовності) змісту всіх видів трудової діяльності, не вказується на характер процесу для досягнення мети (5 видів досягнення мети).

13. За основу береться вивчення предмета, а не процеси, які його визначають.

Висновки. Враховуючи причини, які негативно впливають на процес навчання за професією „Дизайн”, виявлені групи чинників, які забезпечують його ефективність. Також орієнтуючись на нові вимоги, які диктуються економічними змінами в матеріальному виробництві, ринком праці, який зароджується, використовуючи ідеї вчених в області підготовки спеціалістів, результати власного досвіду по цій проблемі, ми розробили модель багаторівневої підготовки дизайнерів в системі технічного університету. Вона включає керуючу і керовану підсистеми, які залежні від часу і географічного середовища (суб’єкта педагогічного процесу, який діє на основі суб’єктивно-суб’єктивних відношень); принципи їх взаємодії; напрямок змісту діяльності; організаційні форми і методи; засоби досягнення результату і умови, які його забезпечують.

Література:

1. Климов Е. А. Психолого-педагогические проблемы профессиональной консультации. – М.: Знания, 1983. – 95 с.
2. Синявский В. В. Психолого-педагогические основы профессиональной адаптации – К.: ВШ, 1985. – 87с.
3. Барви творчості: Петро Гончар, Олександр Мельник, Володимир Онищенко. – К.: Театральна агенція, 1999. – 27 с.
4. Леднев В. С. Содержание образования: сущность, структура, перспектива. 2-е изд., перераб. – М.: Высш. шк., 1991. – 224 с: ил.
5. Національна доктрина розвитку освіти // Професійно-технічна освіта. – 2002. – №3. - С. 2-8.
6. Ничкало Н., Роман Р. Професійна освіта України у світовому контексті // Рідна школа. – 1996. – № 9. – С. 58-59.

Надійшла до редакції 18.10.2007